

ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดปัตตานี และ จังหวัดนราธิวาส เป็นจังหวัดที่มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ ในเรื่องของขนานนับถือศาสนาและการใช้ภาษา โดยข้อมูลจากเอกสารบรรยายสรุปข้อมูลทั่วไปของจังหวัดทั้งสอง พบว่าประชากรในจังหวัดทั้งสองประกอบด้วยชาวไทยมุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ประมาณร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมดกับชาวไทยพุทธซึ่งอาศัยอยู่ประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดและจากการสัมภาษณ์คนในท้องถิ่น พบว่ามีภาษาที่ประชากรใช้ในการติดต่อสื่อสารกันถึง 3 ภาษา คือ ภาษามลายูถิ่น (ปัตตานี) ซึ่งใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยมุสลิม และภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปกับภาษาไทยถิ่นตากใบซึ่งใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยพุทธ จากความแตกต่างของการใช้ภาษาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาภาษาต่าง ๆ เหล่านี้ โดยอาศัยเกณฑ์การกระจายศัพท์ เพื่อดูว่าแต่ละภาษาใช้พูดอยู่ในบริเวณใดบ้างของจังหวัดทั้งสองแล้วนำผลที่ได้มาจัดทำแผนที่ภาษาจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

เหตุที่งานวิจัยนี้ใช้ชื่อว่า "แผนที่ภาษา" แทนที่จะเป็นภมิตาสตร์ภาษาหรือภมิตาสตร์คำศัพท์ดังเช่นงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงการกระจายของภาษาต่าง ๆ ที่พูดอยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ซึ่งภาษาเหล่านั้นอาจจัดอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกันหรือแตกต่างกันก็ได้ แต่มิใช่เป็นการศึกษาพื้นที่การใช้ภาษาถิ่นของภาษาใดภาษาหนึ่ง ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยด้านภมิตาสตร์ภาษา อีกทั้งมิใช่เป็นการศึกษาการแปรและการกระจายของศัพท์ในภาษาถิ่นย่อยของภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่ง ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยด้านภมิตาสตร์คำศัพท์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ชื่องานวิจัยนี้ว่า "แผนที่ภาษา" แทนที่จะเป็นภมิตาสตร์ภาษาหรือภมิตาสตร์คำศัพท์ (ดูรายละเอียดเรื่องนั้นในหัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การสำรวจภาษาที่ใช้ในพื้นที่สองจังหวัดนี้เพื่อนำผลมาจัดทำแผนที่ภาษา มีเพียงงานวิจัยเรื่อง "แผนที่ภาษาในประเทศไทย" ของ เจอร์รี่ เกย์นี่ และธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2520) เพียงเรื่องเดียวเท่านั้น แต่งานวิจัยดังกล่าวก็ไม่ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลลักษณะทางภาษา เช่น ข้อมูลทางเสียง หรือ คำศัพท์ แต่ใช้การสอบถามชื่อภาษาจากนายอำเภอ พัฒนาการจังหวัด และมิชชันนารี เท่านั้น ส่วนผู้ที่ทำการศึกษาภาษาในจังหวัดทั้งสองนี้ เท่าที่

ผ่านมาทั้งหมดจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาภาษาไทยถิ่นหรือภาษามลายูถิ่น อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาภาษาในจังหวัดทั้งสองนี้ในแง่ของการสำรวจภาษาต่าง ๆ โดยอาศัยเกณฑ์การกระจายศัพท์ เพื่อนำผลที่ได้มาจัดทำแผนที่ภาษาจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจภาษาที่ใช้พูดในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสโดยอาศัยเกณฑ์การกระจายศัพท์
2. เพื่อทำแผนที่ภาษาจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาความแตกต่างของการใช้ศัพท์ภาษาต่าง ๆ แทนหน่วยอรรถจำนวน 50 หน่วยอรรถ
2. บริเวณที่ศึกษา คือ ตำบลทุกตำบลในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสรวมทั้งสิ้น 188 ตำบล

สมมติฐาน

ภาษาที่ใช้พูดกันในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มี 3 ภาษา ได้แก่ ภาษามลายูถิ่น ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบ โดยพื้นที่ภาษาของภาษาต่าง ๆ น่าจะเป็นบริเวณดังต่อไปนี้

1. ภาษามลายูถิ่น ใช้พูดกันทั่วไป ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
2. ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ใช้พูดกันในบางพื้นที่ทางทิศตะวันตก ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
3. ภาษาไทยถิ่นตากใบ ใช้พูดกันในบางพื้นที่ทางทิศตะวันออก ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับนักภาษาศาสตร์ที่สนใจการทำแผนที่ภาษา
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาการแปรศัพท์ ภาษามลายูถิ่น ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบ

3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำงานด้านการวางนโยบายภาษาของชาติ การวางแผนการศึกษา และการพัฒนาชนบท

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ภาษาถิ่น คือ ภาษาย่อยของภาษาที่แตกต่างกันตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ผู้พูดภาษานั้น ๆ อาศัยอยู่

ภาษาไทยถิ่น คือ ภาษาถิ่นของภาษาไทย

ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป คือ ภาษาไทยถิ่นที่ใช้พูดกันเป็นส่วนใหญ่ในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งจากงานวิจัยของ เกศมณี เทพวัลย์ (เกศมณี : 2526) พบว่าบริเวณที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป เริ่มตั้งแต่บริเวณอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลงไป *

ภาษาไทยถิ่นตากใบ คือ ภาษาไทยถิ่นที่ใช้พูดกันในบางพื้นที่ ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มีลักษณะแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปในหลายด้าน เช่น ด้านระบบเสียงวรรณยุกต์ และด้านศัพท์ที่ใช้ เป็นต้น

ภาษามลายูถิ่น คือ ภาษาถิ่นของภาษามลายูหรือมาเลย์ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะหมายถึง "ภาษามลายูถิ่นปัตตานี" เท่านั้น

ภาษามลายูถิ่นปัตตานี คือ ภาษามลายูถิ่นที่พูดกันมากที่สุด ในบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส และยะลา ภาษามลายูถิ่นสำเนียงนี้มีลักษณะคล้ายภาษามลายูถิ่นกลันตัน (Kelantan Dialect) ในประเทศมาเลเซีย (รัตติยา : 2529 a)

แผนที่ภาษา คือ แผนที่แสดงการกระจายของภาษาที่พูดอยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นภาษาในตระกูลเดียวกันและ/หรือภาษาต่างตระกูลกันก็ได้

* งานวิจัยของ เกศมณี เทพวัลย์ เรื่อง "แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ : การศึกษาโดยใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์" (เกศมณี : 2526) พบว่าแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้นั้นอยู่ที่บริเวณอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในขณะที่งานวิจัยของ วรณพร ทองมาก เรื่อง "แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์" (วรณพร : 2526) พบว่าเขตปรับเปลี่ยน คือ บริเวณที่ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ปะปนกันนั้น อยู่บริเวณอำเภอทับสะแก และอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

หน่วยอรรถ คือ หน่วยความหมาย แต่ละหน่วยอรรถอาจแทนด้วยศัพท์ 1 ศัพท์หรือมากกว่านั้น

คำศัพท์ คือ รูปทางภาษาที่มีความหมายซึ่งยังไม่ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ศัพท์

ศัพท์ คือ คำศัพท์ที่ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ศัพท์แล้ว ว่าเป็นสมาชิกของแต่ละหน่วยอรรถ แต่ละศัพท์อาจมีรูปแปรหรือไม่ก็ได้

รูปแปร คือ รูปของศัพท์เดียวกันซึ่งจะมีความคล้ายคลึงกันทางเสียงมาก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ภูมิศาสตร์ภาษา ภูมิศาสตร์คำศัพท์ และแผนที่ภาษา

ก. ภูมิศาสตร์ภาษาและภูมิศาสตร์คำศัพท์

ภูมิศาสตร์ภาษา (Linguistic Geography) เป็นการศึกษาการแปรของภาษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาทิ การแปรของเสียง ศัพท์ หรือไวยากรณ์ ไปตามท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่ ซึ่งหากเป็นการศึกษาการแปรและการกระจายของศัพท์โดยเฉพาะ จะเรียกว่า ภูมิศาสตร์คำศัพท์ (Word Geography) วัตถุประสงค์ของการศึกษาภูมิศาสตร์ภาษามักจะเสนอผลการศึกษารูปของหนังสือแผนที่ (Linguistic atlas) ที่แสดงบริเวณการใช้ภาษาถิ่นของภาษาใดภาษาหนึ่ง เช่น งานวิจัย เรื่อง "The Linguistic Atlas of New England" ของ Hans Kurath ปี ค.ศ.1939 เป็นต้น

ข. แผนที่ภาษา

แผนที่ภาษา (Language map หรือ Ethnolinguistic map) เป็นแผนที่แสดงการกระจายของภาษาที่พูดในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นภาษาในตระกูลเดียวกันและ/หรือภาษาต่างตระกูลก็ได้ งานวิจัยเรื่อง "แผนที่ภาษาจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส" นี้ จะมีแผนที่ทั้ง 2 แบบ คือ แผนที่แสดงการกระจายของภาษา และ ชุดของแผนที่แสดงการกระจายศัพท์แต่ละหน่วยอรรถด้วย

2. ภาษามลายูถิ่น (ปัตตานี) ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบ

ก. ภาษามลายูถิ่น (ปัตตานี)

ภาษามลายูถิ่นปัตตานี เป็นภาษาถิ่นของภาษามลายู หรือ มาเลย์ ซึ่งเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษาออสโตรเนเซียน สาขาตะวันตก (West - Austronesian) (อมร : 2530) ครอบคลุมในบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส (ส่วนภาษามลายูถิ่นที่พูดในจังหวัดสตูล เรียกว่าภาษามลายูถิ่นสตูล) ภาษามลายูถิ่นปัตตานี มีสำเนียงคล้ายภาษามลายูถิ่นกลันตัน (Kelantan Dialect) อันเป็นรัฐทางตอนเหนือแถบฝั่งทะเลด้านตะวันออก ของประเทศมาเลเซีย การที่รวมภาษามลายูถิ่นที่พูดในจังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เข้าเป็นภาษามลายูถิ่นเดียวกัน เนื่องจากยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส นั้น เคยเป็นดินแดนที่อยู่ในอาณาจักรเดียวกัน เรียกว่า "อาณาจักรลังกาสุกะ (Langkasuka)" หรือ "ลัง-ยา-สัว" ตามจดหมายเหตุจีน ซึ่งได้กลายเป็น "อาณาจักรปัตตานี" และ "เมืองปัตตานี" ในเวลาต่อมาซึ่งบริเวณที่เป็นจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาสนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเมืองปัตตานีมาช้านาน ชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณ 3 จังหวัดนี้ จึงมักจะโยกย้ายไปมาหาสู่กันเสมอ ทำให้มีการใช้ภาษาร่วมกันภาษามลายูถิ่นใน 3 จังหวัดนี้ จึงมีลักษณะร่วมยากที่จะแยกลักษณะที่แท้จริงของภาษาถิ่นจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งออกได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน (รัตติยา : 2529 a) และในงานวิจัยนี้จะถือว่า ภาษามลายูถิ่นในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เป็นภาษามลายูถิ่นเดียวกัน คือ "ภาษามลายูถิ่นปัตตานี"

ระบบเสียงในภาษามลายูถิ่นปัตตานี

ระบบเสียงในภาษามลายูถิ่นปัตตานี ประกอบด้วย ระบบเสียงพยัญชนะ และระบบเสียงสระ ดังนี้ (ดัดแปลงจาก Paitoon Masmintra Chaiyanara : 1983 อ้างใน รุสลัน : 2536)

1. ระบบเสียงพยัญชนะ พยัญชนะในภาษามลายูถิ่นปัตตานี มีทั้งหมด 26 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/, /t/, /c/, /k/, /ʔ/, /ph/, /th/, /ch/, /kh/, /b/, /d/, /j/, /g/, /f/, /s/, /h/, /z/, /ɟ/, /m/, /n/, /ŋ/, /l/, /r/, /w/ และ /y/ (ดูตารางที่ 1 ประกอบ)

ตารางที่ 1 ระบบเสียงพยัญชนะในภาษามลายูถิ่นปัตตานี

ลักษณะการเปล่งเสียง		ฐานที่เกิดของเสียง				
		ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก	ไม่ก้อง	p	t	c	k	ʔ
	ไม่ก้อง-พ่นลม	ph	th	ch	kh	
	ก้อง	b	d	j	g	
เสียงเสียดแทรก	ไม่ก้อง	f	s			h
	ก้อง		z		ʒ	
เสียงนาสิก	ก้อง	m	n	ɲ	ŋ	
เสียงข้างลิ้น	ก้อง		l			
เสียงลิ้นร่ว	ก้อง		r			
เสียงเปิด	ก้อง	w		y		

จากตารางข้างต้น หน่วยเสียง /ph/, /th/, /ch/, /kh/ พบในคำยืมภาษาไทย ส่วน /f/, /r/ พบในคำยืมภาษาอังกฤษ และ /z/ พบในคำยืมภาษาอาหรับ

หน่วยเสียงพยัญชนะทุกหน่วยเสียงสามารถปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์ได้ แต่ที่สามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายพยางค์ได้มีเพียง 3 หน่วยเสียง คือ /ʔ/, /ŋ/ และ /h/ (รัตติยา : 2529 a)

นอกจากนี้หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามลายูถิ่นปัตตานี ยังปรากฏเป็นรูปพยัญชนะเสียงยาว (long consonant) เช่น /n:/, /j:/, /ŋ:/ เป็นต้น ได้อีกด้วย

เนื่องจากในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้อักษรไทยแทนเสียงต่าง ๆ ในภาษามลายูถิ่น ดังนั้นหากมีหน่วยเสียงพยัญชนะบางหน่วยเสียง ซึ่งไม่มีในภาษาไทย ผู้วิจัยจะใช้อักษรไทยแทนเสียงภาษามลายูถิ่นเหล่านั้น ตามแบบของพจนานุกรมภาษามลายูปัตตานี-ไทย ของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ดังนี้ (ไม่นับรวมหน่วยเสียงในคำยืม)

หน่วยเสียง	อักษรไทยที่ใช้แทน	หน่วยเสียง	อักษรไทยที่ใช้แทน
/p/	ป	/b/	บ
/t/	ต	/d/	ด
/c/	จ	/j/	ฉ
/k/	ก	/g/	ข
/ʔ/	อ	/s/	ซ
/h/	ฮ	/ç/	ถ
/m/	ม	/n/	น
/ŋ/	ณ	/ŋ/	ง
/l/	ล	/w/	ว
/y/	ย		

2. ระบบเสียงสระ สระในภาษามลายูถิ่นปัตตานี มี 3 ประเภท ได้แก่ สระเดี่ยวธรรมดา สระเดี่ยวนาสิก และ สระประสม

สระเดี่ยวธรรมดา มี 8 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/, /e/, /ɛ/, /u/, /a/, /u/, /o/ และ /ɔ/ (ดูตารางที่ 2 ประกอบ) ซึ่งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวในภาษามลายูถิ่นปัตตานีไม่ได้เป็นหน่วยเสียง แต่เป็นเพียงเสียงย่อยซึ่งเกิดการแจกแจงแบบสลับหลัก (Complementary Distribution) เท่านั้น โดยหน่วยเสียงสระที่ปรากฏในพยางค์ปิดจะเป็นสระเสียงสั้น แต่ที่ปรากฏในพยางค์เปิดจะเป็นสระเสียงยาว

ตารางที่ 2 ระบบเสียงสระเดี่ยววรรณภาษามลายูถิ่นปัตตานี

ระดับของลิ้น	ฐานที่เกิดของเสียง		
	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i	u	u
กลาง	e	-	o
ต่ำ	ɛ	a	ɔ

หมายเหตุ : งานวิจัยของ Paitoon (1983) ไม่มีหน่วยเสียง /u/ แต่มีหน่วยเสียง /o/ แทน แต่สำหรับงานวิจัยนี้ใช้หน่วยเสียง /u/ ตามข้อมูลภาษาที่ได้รับทั้งจากการเก็บข้อมูลภาคสนามและการเก็บข้อมูลทางประชากร ซึ่งสอดคล้องกับนักภาษาศาสตร์หลายท่าน ที่ใช้หน่วยเสียง /u/ แทน /o/

สระเดี่ยวนาสิก มี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ /ĩ /, /ã /, /õ / และ /ü / (ดูตารางที่ 3 ประกอบ)

ตารางที่ 3 ระบบเสียงสระเดี่ยวนาสิกในภาษามลายูถิ่นปัตตานี

ระดับของลิ้น	ฐานที่เกิดของเสียง		
	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	-	-	ü
กลาง	-	-	-
ต่ำ	ĩ	ã	õ

สระประสม มี 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /ae/, /æ/, /ao/, /au/ และ /ai/

ข. ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป เป็นภาษาถิ่นของภาษาไทย ที่ใช้พูดกันเป็นส่วนหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งจากงานวิจัยของเกษมณี เทพวัลย์ (เกษมณี : 2526) พบว่าบริเวณที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป เริ่มตั้งแต่บริเวณอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไป

ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปนั้น อาจมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละถิ่น อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิศาสตร์ การผสมทางเชื้อชาติ หรือการผสมทางวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงจะแสดงระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปโดยรวมตามแบบของ ม.ร.ว. กัลยา (ม.ร.ว. กัลยา : 2533) โดยหากหน่วยเสียงใดปรากฏเฉพาะในภาษาถิ่นย่อยบางถิ่น ผู้วิจัยจะใส่ไว้ในวงเล็บ

ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ประกอบด้วย ระบบเสียงพยัญชนะ ระบบเสียงสระ และระบบเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้ (ดัดแปลงจาก ม.ร.ว. กัลยา : 2533)

1. ระบบเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงพยัญชนะ มีจำนวนระหว่าง 20-23 หน่วยเสียง ดังนี้ /p/, /ph/, /b/, /t/, /th/, /d/, /c/, /ch/, /k/, /kh/, /ʔ/, /m/, /n/, /ŋ/, /ŋ̃/, /ŋ̃̃/, /f/, /θ/, /s/, /h/, /h̃/, /l/, /r/, /w/ และ /y/ โดยมีหน่วยเสียงที่ปรากฏเฉพาะในภาษาถิ่นย่อยบางถิ่นเท่านั้น ได้แก่ /ŋ̃̃/, /f/, /θ/, /h̃̃̃/ และ /r/ (ดูตารางที่ 4 ประกอบ)

ตารางที่ 4 ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

ลักษณะการเปล่งเสียง		ฐานที่เกิดของเสียง					เส้นเสียง
		ริมฝีปาก	พ่น	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	
เสียงกัก	ไม่ก้อง	p		t		k	?
	ไม่ก้อง-พ่นลม	ph		th		kh	
	ก้อง	b		d			
เสียง เสียดแทรก	ไม่ก้อง	(f)	(θ)	s			h (ħ)
เสียงกัก เสียดแทรก	ไม่ก้อง				c		
	ไม่ก้อง-พ่นลม				ch		
เสียงนาสิก	ก้อง	m		n	(ñ)	ŋ	
เสียงข้างลิ้น	ก้อง			l			
เสียงลิ้นร่ว	ก้อง			(r)			
เสียงเปิด	ก้อง	w			y		

หมายเหตุ : หน่วยเสียงพยัญชนะในวงเล็บ คือ หน่วยเสียงพยัญชนะที่ปรากฏเฉพาะ
ในภาษาถิ่นย่อยบางถิ่นเท่านั้น

หน่วยเสียงพยัญชนะในตารางข้างต้นสามารถปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์
ได้ทุกหน่วยเสียงยกเว้น /ŋ/ ซึ่งไม่ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์ในบางภาษาถิ่นย่อย

หน่วยเสียงพยัญชนะที่สามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายพยางค์ได้ มีเพียง 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/, /t/, /k/, /ʔ/, /m/, /n/, /ŋ/, /w/ และ /y/

มีพยัญชนะควบกล้ำ 6-13 แบบ ได้แก่ /pl, (pr), phl, (phr), (tr), kl, (kr), kw, khl, (khr), khw, (ml), (mr)/ โดยพยัญชนะควบกล้ำที่ใส่ไว้ในวงเล็บจะปรากฏเฉพาะในภาษาถิ่นย่อยบางถิ่นเท่านั้น

2. ระบบเสียงสระ สระในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ประกอบด้วย หน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว จำนวน 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้น จำนวน 9 หรือ 7 หน่วยเสียง (ในบางภาษาถิ่นย่อย) ได้แก่ /i/, /i:/, /e/, /e:/, /ɛ/, /ɛ:/, /u/, /u:/, /o/, /o:/, /a/, /a:/, /u/, /u:/, /o/, /o:/, /ɔ/, /ɔ:/ (ดูตารางที่ 5 ประกอบ)

ตารางที่ 5 ระบบเสียงสระเดี่ยว (สั้น-ยาว) ในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

ระดับของลิ้น	ฐานที่เกิดของเสียง		
	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i i:	u u:	u u:
กลาง	e e:	o o:	o o:
ต่ำ	(ɛ)ɛ:	a a:	(ɔ)ɔ:

หมายเหตุ : หน่วยเสียงสระในวงเล็บ คือ หน่วยเสียงสระที่ไม่ปรากฏในภาษาถิ่นย่อยบางถิ่น

สระประสม ได้แก่ /ia/, /ua/ และ /ua/

3. ระบบเสียงวรรณยุกต์ หน่วยเสียงวรรณยุกต์จะแตกต่างกันไปตามถิ่นย่อยต่าง ๆ โดยมีจำนวนหน่วยเสียงระหว่าง 5-7 หน่วยเสียง ซึ่งพบว่ามีภาษาถิ่นย่อยบางถิ่นของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ที่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์เพียง 3 - 4 หน่วยเสียงเท่านั้น ภาษาถิ่นย่อยเหล่านี้ใช้พูดกันในบริเวณอำเภอทับสะแก และ อำเภอ

บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เกษมณี : 2526 อ้างใน ม.ร.ว.กัลยา : 2533) แม้จะมีความแตกต่างของภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ในเรื่องของจำนวนหน่วยเสียง แต่ทั้งหมดจะมีการแยกของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมตามลักษณะมบิตความเป็นรหะ อรหะ และ การมีลมของพยัญชนะต้นพยางค์ (three-way split) ทั้งสิ้น (ดูรายละเอียดเรื่องการแยก (split) ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมได้ในเชิงอรรถ หน้า 14)

ตัวอย่างระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ที่ผู้วิจัยจะนำเสนอ ได้แก่ ภาษาถิ่นไชยา จ.สุราษฎร์ธานี (ธีระพันธ์ : 2521 อ้างใน ฉันทส 2536) (ตารางที่ 6) ภาษาถิ่นสงขลา (วิจิตรน : 1972 อ้างใน ฉันทส : 2536) (ตารางที่ 7) และ ภาษาถิ่นขนอม จ.นครศรีธรรมราช (จริยา : 2525 อ้างใน ฉันทส : 2536) (ตารางที่ 8) ดังนี้

ตารางที่ 6 ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

	A	B	C	DL	DS
1	/1/	┆	/2/		┆
2	/3/				┆
3			/4/		/5/
4	┆	/5/			/6/

ตารางที่ 7 ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นสงขลา

	A	B	C	DL	DS
1		/1/		/2/	/1/
2		/3/		/4/	/3/
3					
4	/5/	/6/	/7/	/6/	/7/

ตารางที่ 8 ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นขอนแก่น จ.นครราชสีมา

	A	B	C	DL	DS
1		/1/		/2/	/1/
2		/3/		/5/	/3/
3					
4	/4/	/5/	/6/	/5/	/6/

ค. ภาษาไทยถิ่นตากใบ

ภาษาไทยถิ่นตากใบ หรือที่คนในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เรียกว่า ภาษาเจ๊ะเห (เจ๊ะเห เป็นชื่อตำบลซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอตากใบ) เป็นภาษาไทยถิ่นหนึ่ง ที่ใช้พูดกันอยู่ในบางพื้นที่ ทางด้านตะวันออกของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส รวมไปถึงบางพื้นที่ในรัฐกลันตัน ซึ่งเป็นรัฐทางด้านตะวันออกของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียด้วย ครอบคลุมบริเวณที่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นนี้อาศัยอยู่หนาแน่นคืออำเภอตากใบ อำเภอสุไหงปาดี และอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ภาษาไทยถิ่นตากใบ มีระบบเสียง และคำศัพท์ ที่ค่อนข้างจะเป็นลักษณะเฉพาะแตกต่างจากภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป โดยเฉพาะระบบเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งมีรูปแบบการแยกเสียงวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปอย่างสิ้นเชิง * กล่าวคือ ภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปทั้งหมด ล้วนมีการแยก (split) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม เป็น 3 ทาง (three way split) นั่นคือ มีการแยกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมตาม สัทสมบัติความเป็นโฆษะ อโฆษะ และการมีลมของพยัญชนะต้นพยางค์ ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นตากใบมีการแยกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมเป็น 2 ทาง (two way split) คือ มีการแยกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมตาม สัทสมบัติ ความเป็นโฆษะ กับอโฆษะ ของพยัญชนะต้นพยางค์ (ดูระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นตากใบในตารางที่ 11 เปรียบเทียบกับระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปในตารางที่ 6-8)

* ระบบเสียงวรรณยุกต์ในปัจจุบันของภาษาต่าง ๆ ในตระกูลไท นั้น เชื่อว่ามีวิวัฒนาการมาจากระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิมซึ่งมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง คือ A B C และ D ซึ่งยังแยกออกเป็น DL และ DS โดยวิวัฒนาการของระบบเสียงวรรณยุกต์จะสัมพันธ์อย่างมาก กับสัทลักษณะของเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม กล่าวคือ สัทลักษณะของเสียงพยัญชนะต้นจะเป็นตัวกำหนดการแยกเสียง (split) ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม ให้กลายเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในปัจจุบัน สัทลักษณะของเสียงพยัญชนะต้นที่มีความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ คือ สัทลักษณะความก้องของเสียง สัทลักษณะกลุ่มลม และสัทลักษณะเสียงกักที่เส้นเสียง (ดูรายละเอียดจาก ปราณี : 2533)

ระบบเสียง

ระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นตากใบ ประกอบด้วย ระบบเสียงพยัญชนะ ระบบเสียงสระ และระบบเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้ (ดัดแปลงจากวิจิตร : 2523)

1. ระบบเสียงพยัญชนะ พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นตากใบ มีทั้งหมด 23 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/, /ph/, /b/, /t/, /th/, /d/, /c/, /ch/, /k/, /kh/, /ʔ/, /f/, /s/, /h/, /m/, /n/, /ñ /, /ŋ/, /ʃ /, /r/, /l/, /w/ และ /y/ (ดูตารางที่ 9 ประกอบ)

ตารางที่ 9 ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นตากใบ

ลักษณะการเปล่งเสียง	สถานที่เกิดของเสียง				
	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก					
ไม่ก้อง	p	t	c	k	ʔ
ไม่ก้อง-พ่นลม	ph	th	ch	kh	
ก้อง	b	d			
เสียง					
ไม่ก้อง	f	s			h
เสียงดแทรก					
เสียงนาสิก					
ก้อง	m	n	ñ	ŋ	ʃ
เสียงข้างลิ้น					
ก้อง		l			
เสียงลิ้นเร็ว					
ก้อง		r			
เสียงเปิด					
ก้อง	w		y		

หน่วยเสียงพยัญชนะดังกล่าว สามารถปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์ ได้ทุกหน่วยเสียง แต่สามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายพยางค์ได้เพียง 7 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/, /t/, /k/, /m/, /n/, /ŋ/ และ /ʔ/

มีพยัญชนะควบกล้ำ 17 แบบ ได้แก่ /kr/, /kl/, /kw/, /khr/, /khl/, /khw/, /sr/, /tr/, /thr/, /br/, /bl/, /pr/, /pl/, /phr/, /phl/, /mr/, และ /ml/

2. ระบบเสียงสระ สระในภาษาไทยถิ่นตากบ ประกอบด้วย หน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้น จำนวน 9 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว จำนวน 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/, /i:/, /e/, /e:/, /ɛ/, /ɛ:/, /u/, /u:/, /o/, /o:/, /ɔ/ และ /ɔ:/ (ดูตารางที่ 10 ประกอบ)

ตารางที่ 10 ระบบเสียงสระเดี่ยว (สั้น-ยาว) ในภาษาไทยถิ่นตากบ

ระดับของสั้น	ฐานที่เกิดของเสียง		
	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i, i:	ɯ, ɯ:	u, u:
กลาง	e, e:	ə, ə:	o, o:
ต่ำ	ɛ, ɛ:	a, a:	ɔ, ɔ:

สระประสม 2 ส่วน มี 14 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia/, /iu/, /eu/, /eu/, /ai/, /a:i/, /au/, /a:u/, /oi/, /oi/, /ua/, /ui/, /ua/ และ /oi/ สระประสม 3 ส่วน มี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /iau/, /uai/ และ /uai/

3. ระบบเสียงวรรณยุกต์ วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นตากบ มี 6 หน่วยเสียง ได้แก่ ต่ำ-ระดับ-ขึ้น สูง-ระดับ ต่ำ-ระดับ กลาง-ระดับ-ขึ้น ต่ำ-ระดับ-ตก และ กลาง-ขึ้น-ตก (ดูตารางที่ 11 ประกอบ) ซึ่งระบบเสียงวรรณยุกต์ของ

ภาษาไทยถิ่นตากใบจะแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป มีการแยก (split) ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ตั้งเดิม เป็น 3 ทาง (three-way split) คือ แยกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ตั้งเดิม ตามสัทสมบัติ ความเป็นโฆษะ อโฆษะ และการมีลมของพยัญชนะต้นพยางค์ ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นตากใบมีการแยกของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ตั้งเดิมเป็น 2 ทาง (two-way split) ตามสัทสมบัติความเป็นโฆษะ กับ อโฆษะของพยัญชนะต้นพยางค์

ตารางที่ 11 ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นตากใบ
(ดัดแปลงจากวิจิตร : 2523 อ่างในฉันทส : 2536)

	A	B	C	DL	DS
1	/1/	/2/	/3/	/2/	/3/
2					
3					
4	/4/	/5/	/6/	/5/	/6/
					

3. การศึกษาภาษาในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

ก. ภาษามลายูถิ่น

งานวิจัยภาษามลายูถิ่น ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส มีอยู่หลายชิ้น ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นการศึกษาด้านระบบเสียง อาทิเช่น งานวิจัยเรื่อง

"A Comparative Study of Phonology in Satun Malay and Pattani Malay" ของ มณีรัตน์ ชาติภักดิ์ (Chotikakamthorn : 1981) ซึ่งเป็น การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงระหว่างภาษามลายูถิ่นสตูลกับภาษามลายูถิ่นปัตตานี ที่พูดในจังหวัด สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ในเรื่องของหน่วยเสียง ทำนอง เสียง การลงเสียงหนักเบา และลักษณะพยางค์ จากผลการศึกษาพบว่าภาษามลายู ถิ่นสตูลมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 12 หน่วยเสียง ในขณะที่ภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 22 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงสระ 18 หน่วยเสียง ทั้งสองภาษามีรูปแบบของทำนองเสียง 2 แบบเหมือนกัน ในเรื่อง ของการลงเสียงหนักเบา พบว่าภาษามลายูถิ่นสตูลมีรูปแบบการลงเสียงหนักเบา 6 แบบ ในขณะที่ภาษามลายูถิ่นปัตตานี มี 7 แบบ ทั้งสองภาษามีลักษณะพยางค์ 3 แบบ เหมือนกัน จากการเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษามลายูทั้ง 2 ถิ่น ทำให้สามารถ สรุปได้ว่าภาษามลายูถิ่นสตูล กับ ภาษามลายูถิ่นปัตตานี มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก จนเรียกได้ว่าเป็นภาษาถิ่นของภาษาเดียวกัน

งานวิจัยทางด้านระบบเสียงของภาษามลายูถิ่นที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่ง ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง "The Phonology of Taba Malay" ของ ดารณี กฤษณะพันธ์ (Krisnapan : 1985) ซึ่งเป็นการศึกษาระบบเสียงของภาษามลายูถิ่น ที่ใช้พูดกัน ในหมู่บ้านตาบา ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ในเรื่องของทำนอง เสียง การลงเสียงหนักเบา ลักษณะพยางค์และหน่วยเสียง ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบ ทำนองเสียงในภาษามลายูถิ่นนี้มี 3 แบบ คือ เสียงขึ้น เสียงตก และเสียงขึ้น-ตก การลงเสียงหนักเบา มี 4 แบบ คือไม่ลงเสียงหนัก ลงเสียงหนัก ลงเสียงหนักมาก และลงเสียงหนักเป็นพิเศษ คำในภาษานี้มีตั้งแต่ 1-4 พยางค์ ในเรื่องของหน่วย เสียง ภาษามลายูถิ่นนี้มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 22 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงสระ 17 หน่วยเสียง ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยเสียงสระธรรมดา 12 หน่วยเสียงและหน่วยเสียง สระนาสิก 5 หน่วยเสียง

นอกจากงานวิจัยด้านระบบเสียงแล้ว ยังมีงานวิจัยบางชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบคำในภาษามลายูถิ่นที่รัฐปัตตานีและนราธิวาส เช่น งานวิจัยของ อาณัติ วงศ์รกสิตกุล เรื่อง "Word Classes in Pattani Malay" (Wongkositkul : 1985) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับหมวดคำในภาษามลายูถิ่นปัตตานีซึ่งใช้พูดที่ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ครอบคลุมหมวดคำในภาษามลายูถิ่นปัตตานีออกเป็น หมวด คำนาม คำกริยา คำกริยาวิเศษณ์ และอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วย คำบุพบท คำเชื่อม คำจำนวนนับ คำบอกจำนวน คำแสดงคำถาม คำแสดงปฏิเสธ คำแสดงตอบรับ และคำแสดงการเน้น นอกจากนี้ยังศึกษาเกี่ยวกับการสร้างคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำกริยาวิเศษณ์ ครอบคลุมการต่าง ๆ เช่น การซ้ำคำ และ การใช้หน่วยคำเติม อีกด้วย

งานวิจัยเรื่อง "คำประสมในภาษามลายูถิ่นปัตตานี" ของ พนิดา บัวเลิศ (พนิดา : 2536) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาคำประสมในภาษามลายูถิ่นปัตตานี จากการศึกษาพบว่า คำประสมในภาษามลายูถิ่นปัตตานี มีโครงสร้าง 2 แบบ คือ คำประสมที่ไม่มีส่วนประกอบใดเป็นหน่วยสร้าง กับคำประสมที่มีส่วนประกอบส่วนหนึ่งเป็นหน่วยสร้าง โครงสร้างทั้งสองแบบนี้แต่ละแบบจำแนกต่อไปได้อีก 2 แบบย่อย คือ คำประสมเข้าศูนย์ชนิดขยาย (Subordinative endocentric compound) กับคำประสมไร้ศูนย์ (exocentric compound) สำหรับส่วนประกอบคำประสมนั้นอาจมาจากหมวดคำนาม อกรรมกริยา สกรรมกริยา คำคุณศัพท์ คำบุพบท คำบอกจำนวน และคำลักษณนาม คำประสมเองก็อาจอยู่ในหมวดคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ หรือคำบุพบท นอกจากนี้คำประสมยังสามารถ จำแนกได้ 4 ประเภทตามที่มาของคำ คือ คำประสมที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย คำประสมที่เกิดจากการยืมทับศัพท์ คำประสมที่เกิดจากการยืมโดยการแปล และคำประสมที่บัญญัติขึ้นใหม่

งานวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษามลายูมาตรฐานและภาษามลายูถิ่นปัตตานี" ของ รุสลัน อุทัย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษามลายูมาตรฐานและภาษามลายูถิ่นปัตตานี ครอบคลุมการศึกษาการสร้างคำของแต่ละภาษา แล้วนำมาเปรียบเทียบเพื่อดูว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ผลการวิจัยพบว่าภาษามลายูมาตรฐานและภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีวิธีการสร้างคำ 4 วิธี คือ การผสมคำ การซ้ำคำและการแปลงหมวดคำ ภาษามลายูมาตรฐานมีการสร้างคำโดยการผสมคำมากที่สุด รองลงมาคือ การซ้ำคำ การผสมคำ และน้อยที่สุด คือการแปลงหมวดคำ ส่วนในภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีการสร้างคำโดยการผสมคำมากที่สุด รองลงมา คือ การผสมคำ การแปลงหมวด

ค่า และน้อยที่สุด คือ การซ้ำคำ นอกจากนี้ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีการนำคำมาประกอบกันเป็นวลีแทนการผสมคำ ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะไม่ค่อยปรากฏในภาษามลายูมาตรฐาน และจากผลการเปรียบเทียบนี้ทำให้เห็นถึงแนวโน้มและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในภาษามลายูถิ่นปัตตานี จากภาษาที่มีคำหลายพยางค์ไปเป็นภาษาคำโดด และจากการสร้างคำโดดโดยการผสมคำเป็นส่วนใหญ่ไปเป็นการสร้างคำโดดการผสมคำ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของการสัมผัสทางภาษากับภาษาไทย

ข. ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป

การศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปที่ใช้พูดในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ยังมีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ เช่น งานของสุนิกุล เวชสิทธิ์ เรื่อง "ภาษาไทยถิ่นที่ใช้ในปัจจุบันจังหวัดนราธิวาส" (สุนิกุล : 2530) และ งานของ พนศรี ศรีขวัญ เรื่อง "ภาษาไทยถิ่นที่ใช้ในปัจจุบันจังหวัดปัตตานี" (พนศรี : 2531) ซึ่งต่างมุ่งศึกษาลักษณะเฉพาะในภาษาถิ่นที่ศึกษา และเปรียบเทียบกับภาษากรุงเทพฯ ในเรื่องระบบเสียง ระบบไวยากรณ์ และ ความหมายของคำบางคำที่น่าสนใจ งานของกมลทลีย์ เวทชะวิช เรื่อง "การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส" ซึ่งมุ่งศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส แทนหน่วยอรรถ จำนวน 2,085 หน่วยอรรถ อดยใช้ผู้บอกภาษาจังหวัดละ 1 คน ผลการวิจัยพบว่าภาษาถิ่นทั้งสาม มีการใช้ศัพท์ 3 ประเภท คือ ประเภทที่ใช้ศัพท์เหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น ประเภทที่ใช้ศัพท์แตกต่างกันทั้ง 3 ถิ่น และประเภทที่ถิ่นใดถิ่นหนึ่งใช้ศัพท์แตกต่างออกไปจากถิ่นอื่น ๆ เพียงถิ่นเดียว แต่เนื่องจากศัพท์ประเภทที่ทุกถิ่นใช้เหมือนกัน มีจำนวนมากที่สุด คือ 1,493 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 71.71 ของหน่วยอรรถทั้งหมด จึงจัดให้ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นภาษาย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มเดียวกัน

มีงานวิจัยภาษาไทยถิ่นใต้อีกชิ้นหนึ่งที่มีพื้นที่วิจัยติดต่อกับจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส คือ งานวิจัยเรื่อง "ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส" ของ ฉันทัส ทองช่วย (ฉันทัส : 2525) ซึ่งมุ่งศึกษาในเรื่องระบบเสียง คำ ความหมายของคำบางคำ และลักษณะการเรียงคำของประโยคในภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส ประเทศมาเลเซีย แล้วเปรียบเทียบเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ ในภาษาถิ่นที่วิจัยทั้ง 3 ถิ่นกับภาษาไทยกรุงเทพฯ จากนั้นได้

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นที่วิจัยแต่ละถิ่น กับภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดในประเทศไทย ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าภาษาถิ่นทั้งสามนี้มีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกันและต่างกัน โดยเฉพาะภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นปะลิสมีความคล้ายคลึงกันเกือบทุกเรื่อง แต่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นกลันตันอย่างเห็นได้ชัด และ ทั้ง 3 ถิ่นนี้จะแตกต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ถิ่น ได้รับอิทธิพลจากภาษามลายูในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในเรื่องระบบเสียง วรรณกรรมของคำ การใช้ศัพท์ และการเรียงลำดับคำ เมื่อนำผลการวิจัยไปเปรียบเทียบกับจัดกลุ่มภาษากับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้รูปแบบของการแยกเสียงวรรณยุกต์ รูปแบบของระบบพยัญชนะ และการเลือกใช้เสียงสระประสมบางเสียงในคำบางคำเป็นเกณฑ์แล้ว สามารถจะจัดให้ภาษาไทยถิ่นกลันตัน อยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาไทยถิ่นตากใบ ส่วนภาษาไทยถิ่นไทรบุรี และปะลิส อยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนครศรีธรรม-ราชและสงขลา

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2527 ในบทความเรื่อง "การแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้" ของฉันทัส (ฉันทัส : 2527) เขาได้แบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มภาคใต้ตอนเหนือและเขตพื้นที่ฝั่งทะเลตะวันตก ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ที่พูดกันในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตอนล่าง ชุมพร สุราษฎร์ธานี ระนอง พังงา ภูเก็ต และอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. กลุ่มภาคใต้ตอนกลางและเขตพื้นที่ฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ที่พูดกันในจังหวัดกระบี่ ตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช (ยกเว้นอำเภอขนอม) และสงขลาบางอำเภอ (ระโนด สทิงพระ กระแสสินธุ์ และสิงหนคร)
3. กลุ่มภาคใต้ตอนใต้ - มาเลเซีย ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ที่พูดกันในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือสงขลาบางส่วน (ยกเว้นระโนด สทิงพระ กระแสสินธุ์ และสิงหนคร) สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ตลอดจนไปถึงภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ที่พูดกันมาเลเซีย ภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนี้ อาจแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

3.1 กลุ่ม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไทรบุรี และปะลิส

3.2 กลุ่มตากใบ - กลันตัน

งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปอีกชิ้นหนึ่ง ที่ศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ของทุกจังหวัดในภาคใต้ คือ งานวิจัยของแอนทอนี แวน นอสตรนด์ ดิลเลอร์ (Anthony Van Nostrand Diller) เมื่อปี 1976 เรื่อง "Toward a Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation" เขาได้เปรียบเทียบ

วรรณยุกต์ในคำเป็น ของภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดอยู่ในทุกจังหวัดของภาคใต้เพื่อแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้ โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากจุดเก็บข้อมูล 100 จุดทั่วภาคใต้ จากผลการวิจัยเขาได้แบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็น 6 กลุ่ม คือ

1. กลุ่ม A ประกอบด้วย ภาษาชุมพร ระนอง และสุราษฎร์ธานี
2. กลุ่ม B " ภาษาเกาะสมุย
3. กลุ่ม C " ภาษาพังงา กระบี่ ภูเก็ต และตรังบางส่วน
4. กลุ่ม D " ภาษานครศรีธรรมราช
5. กลุ่ม E " ภาษาพัทลุง สงขลา ตรังบางส่วน และสตูลบางส่วน
6. กลุ่ม F " ภาษาสตูลบางส่วน ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

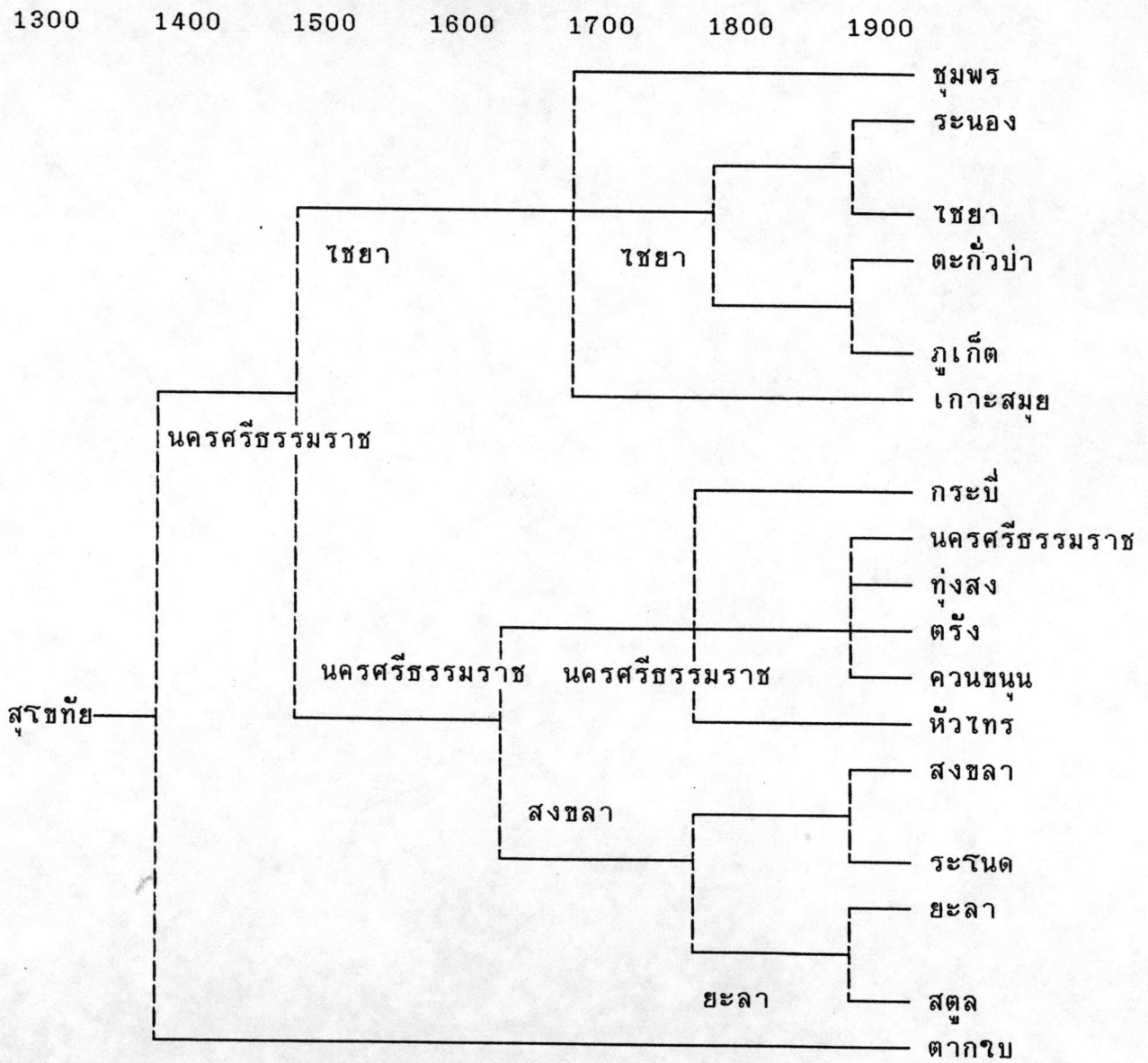
ค. ภาษาไทยถิ่นตากใบ

การศึกษาภาษาไทยถิ่นตากใบในระยะแรกเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติของภาษาตระกูลไท โดยนักภาษาศาสตร์ที่นับได้ว่าเป็นคนแรกที่ศึกษาภาษานี้ คือ เจ มาร์วิน บราวน์ (J. Marvin Brown) ในหนังสือชื่อ "From Ancient Thai to Modern Dialects" เมื่อปี ค.ศ. 1965 ซึ่งบราวน์ได้ศึกษาภาษาถิ่นต่าง ๆ ของภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ 60 ถิ่น ในเรื่องลักษณะของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เพื่อสืบสร้างลักษณะของภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) จากผลการวิจัยบราวน์สามารถจัดกลุ่มภาษาเหล่านี้ออกได้เป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาษาชาน (Shan)
2. ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai)
3. ภาษาพวน (Phuan)
4. ภาษาไทยถิ่นกลาง (Central Thai)
5. ภาษาผู้ไทย (Phu Thai)
6. ภาษาลาว (Lao)
7. ภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai)

ในกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai) บราวน์ กล่าวว่า เป็นภาษาที่พูดในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่กระจายกันอยู่แถบชายแดนไทย-มลายู เรียกว่า "ตากใบ" กับอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งรวมภาษาทางภาคใต้ทั้งหมด บราวน์ได้แสดงวิวัฒนาการของภาษาถิ่นย่อยในกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ไว้ดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงวิวัฒนาการของภาษาถิ่นย่อยในกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้

(ดัดแปลงจาก Brown : 1965 p.253)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าภาษากลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้มีวิวัฒนาการมาจากภาษาสุรขทัย ซึ่งบราวน์ คาดว่าประมาณ ค.ศ.1300 ทยอยได้แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนครศรีธรรมราช ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - กลุ่มไชยา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ
 - ภาษาชุมพร
 - ภาษาไชยา ซึ่งแบ่งย่อยได้อีกเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - ภาษาระนอง-ไชยา
 - ภาษาตะกั่วป่า-ภูเก็ต
 - ภาษาเกาะสมุย
 - กลุ่มนครศรีธรรมราช ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ
 - ภาษานครศรีธรรมราช ซึ่งแบ่งย่อยได้อีกเป็น 3 กลุ่ม คือ
 - ภาษากระบี่
 - ภาษานครศรีธรรมราช-ทุ่งสง-ตรัง-ควนขนุน
 - ภาษาหัวไทร
 - ภาษาสงขลา ซึ่งแบ่งย่อยได้อีกเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - ภาษาสงขลา-ระโนด
 - ภาษายะลา ซึ่งแบ่งย่อยได้อีกเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - ภาษายะลา
 - ภาษาสตูล

2. กลุ่มตากใบ เป็นกลุ่มที่บราวน์สันนิษฐานว่ามีวิวัฒนาการมาจากภาษาสุรขทัยโดยตรง

วิลเลียม เจ เก็ดนี่ (William J. Gedney) ได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ "Review of From Ancient Thai to Modern Dialects by M. Brown" เมื่อปี ค.ศ.1965 ว่าบราวน์คงจะจัดภาษาถิ่นตากใบ ไว้ในกลุ่มเดียวกับภาษาถิ่นชาน(ในพม่า) ภาษาถิ่นผู้ไท(สกลนคร) ภาษาถิ่นวานรนิวาส ภาษาถิ่นหล่มสัก ภาษาถิ่นนครสวรรค์ และภาษาย้อ(สกลนคร) เนื่องจากภาษาเหล่านี้ต่างก็มีการแยกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมออกเป็น 2 ทาง (two-way split) ตามสัทสมบัติความเป็นจังหวะกับอักษระของพยัญชนะต้นพยางค์ ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ในภาคใต้ทั่วไปทั้งหมด ซึ่งมีการแยกหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมออกเป็น 3 ทาง (three-way split) ตามสัทสมบัติความเป็นจังหวะ อักษระ และการมีลมของพยัญชนะต้นพยางค์

เดวิด สเตร็คเกอร์ (David Strecker) ได้กล่าวถึงภาษาไทยถิ่นตากใบไว้ในบทความชื่อ "Higher Falls More : A Tonal Sound Change in Tai" เมื่อปี ค.ศ. 1979 โดยเขากล่าวว่าภาษาถิ่นตากใบ ซึ่งพูดกันทางตอนใต้สุดของประเทศไทย ใกล้เคียงกับชายแดนประเทศมาเลเซีย คล้ายคลึงกับภาษาไทยในประเทศมาเลเซียแต่ต่างจากภาษาไทยในจังหวัดปัตตานี (ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป, ผู้วิจัย) เนื่องจากภาษาไทยในจังหวัดปัตตานีนั้น หากเราสืบสร้างกลับไปในอดีตจะพบว่าพยัญชนะต้นพยางค์ซึ่งเดิมเป็นโฆษะ เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์จะเป็นเสียงต่ำ (voiced-low) แต่สำหรับภาษาถิ่นตากใบเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์กลับเป็นเสียงสูง (voiced-high)

นอกจากนั้นในปีเดียวกัน (1979) สเตร็คเกอร์ยังได้เขียนบทความ ใน "Studies in Tai and Mon-Khmer Phonetics and Phonology" ขึ้น ในบทความนี้เขาได้จัดกลุ่มภาษาตระกูลไท 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (South western Tai) และกลุ่มกลาง (Central Tai) ตามระบบวรรณยุกต์ซึ่งมีความแตกต่างกัน 12 แบบเป็นกลุ่มภาษา 12 กลุ่ม คือ

- A. Mau-Kengtung
- B. Shan-Siamese
- C. Lan Na
- D. Phuthai-Mengvo
- E. Yai Nam Fa
- F. Southern Lao
- G. Yo-Kaleung-Khorat-Wangthong
- H. Saek
- I. Sip Song Chu Tai
- J. Southern Thai
- K. Kwangsi-Sipsongpanna-Assam
- L. Kwangsi-Langson

สเตร็คเกอร์ได้แยกภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปออกจากภาษาไทยถิ่นตากใบโดยถือว่าภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปมีรูปแบบอยู่ในกลุ่ม J (Southern Thai) ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นตากใบมีรูปแบบอยู่ในกลุ่ม C (Lan Na) เนื่องจากระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นตากใบมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษากลุ่มล้านนามากกว่า แม้ว่าในขณะที่นี้อาจมี

ลักษณะร่วมทางเสียงวรรณยุกต์กับกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป (กลุ่ม J) ก็ตาม แต่เชื่อว่าหากเราสืบสร้างไปในอดีต จะพบว่าภาษาไทยถิ่นตากบอยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษากลุ่มล้านนา (กลุ่ม C) อดยสเตร็คเกอร์ได้จัดภาษาไทยถิ่นตากบรวมไว้กับภาษานัมบัก (Nam Bac) และภาษาลาวเงี้ยว (Lao Ngao) ของกลุ่มภาษาล้านนา

สำหรับนักภาษาศาสตร์ชาวไทยที่ศึกษาภาษาไทยถิ่นตากบนั้น มีอยู่ไม่มาก และทั้งหมดเป็นการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์วรรณนา เช่น วิจิตร ศรีสุวิชานนท์ ทำวิจัยเรื่อง "หน่วยเสียงภาษาตากบ" เมื่อปี พ.ศ. 2523 อดยนำตัวอย่างคำในแบบสอบถามไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจำนวน 3 คนในท้องถิ่นตำบลพร่อน อำเภอตากบ จังหวัดนราธิวาส ได้ผลการวิจัยดังนี้

ก. ระบบเสียง

1. ระบบเสียงวรรณยุกต์ มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง คือ

ว.1 ต่ำ - ระดับ - สั้น

ว.2 สูง - ระดับ

ว.3 ต่ำ - ระดับ

ว.4 กลาง - ระดับ - สั้น

ว.5 ต่ำ - ระดับ - ตก

ว.6 กลาง - สั้น - ตก

2. ระบบเสียงพยัญชนะ มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 23 หน่วยเสียง คือ /p h b t th d c ch k kh ʔ f s h m n ñ ɲ ʃ r l w j/ ซึ่งสามารถปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์ได้ทุกหน่วยเสียง แต่ที่สามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายพยางค์ได้มีเพียง 7 หน่วยเสียง คือ /p t k m n ɲ ʔ/ พยัญชนะควบกล้ำมี 17 แบบ คือ /kr kl kw khr khɭ khw sr tr thr br bl pr pl phr phi mr ml/

3. ระบบเสียงสระ ประกอบด้วย หน่วยเสียงสระเดี่ยว (สั้น-ยาว) มี 18 หน่วยเสียง คือ /i i: e e: ε ε: a a: u u: o o: ɔ ɔ:/ หน่วยเสียงสระประสม 2 ส่วน มี 14 หน่วยเสียง คือ /ia iu eu eu ai a:i au a:u oi oi ua ui ua oi/ และหน่วยเสียงสระประสม 3 ส่วน มี 3 หน่วยเสียง คือ /iau uai uai/

นอกจากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 วิจิตร ได้ศึกษาภาษาไทยถิ่นตากบอีก ในงานวิจัยเรื่อง "การจำแนกภาษาร้อยใช้คำศัพท์เป็นเกณฑ์ : ภาษาไทกลุ่มตากบ" อดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ศัพท์ของภาษาไทกลุ่มตากบ ในด้านชนิดของศัพท์

ที่ใช้ และการกระจายของศัพท์ และดูว่าสามารถใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ในการกำหนดพื้นที่ภาษาของภาษาถิ่นกลุ่มนี้ได้หรือไม่ ซึ่งใช้ข้อมูลในการวิจัยเป็นภาษาพูดในช่วงปี พ.ศ. 2525-2526 และกำหนดจุดเก็บข้อมูลในระดับอำเภอเท่านั้น โดยเลือกตำบลที่มีคนไทยพูดอาศัยอยู่หนาแน่นในแต่ละอำเภอเพียง 1 ตำบล รวมจุดเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 18 จุด ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าภาษาไทกลุ่มตากใบมีการใช้ศัพท์ 3 ชนิด คือชนิดที่ใช้ร่วมกันกับภาษาไทยถิ่นใต้อื่น ๆ จำนวนหนึ่ง ชนิดที่ใช้ร่วมกันกับภาษามลายูปัตตานีจำนวนหนึ่ง (คำยืม) และชนิดที่เป็นศัพท์เฉพาะถิ่นของภาษาไทกลุ่มตากใบจำนวนหนึ่ง ศัพท์ที่ใช้ร่วมกันกับภาษาไทยถิ่นใต้อื่น ๆ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป คือ มีลักษณะปฏิกาดกันในเรื่องของจำนวนพยางค์ เสียงพยัญชนะและเสียงสระเป็นสำคัญ

เมื่อลองนำศัพท์เฉพาะถิ่นของภาษาไทกลุ่มตากใบ มาแสดงการกระจายศัพท์ในจุดเก็บข้อมูลระดับอำเภอ รวม 18 จุด แล้วพบว่าแนวแบ่งเขตภาษาระหว่างภาษาไทกลุ่มตากใบกับภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป อยู่ระหว่างอำเภอปะนาเระ อำเภอมาฮอและกิ่งอำเภอทุ่งยางแดง กับอำเภอยะหริ่ง และอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี และจากแนวแบ่งเขตภาษาตัวเอง ทำให้ทราบว่าพื้นที่ภาษาไทกลุ่มตากใบนั้นครอบคลุมพื้นที่อำเภอปะนาเระ อำเภอมาฮอ กิ่งอำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสาวยบุรี (รวมถึงอำเภอกะพ้อ) และกิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดนราธิวาส และพื้นที่ภาษาไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยมีศูนย์กลางภาษาอยู่ที่อำเภอตากใบและอำเภอสุโหงบาดี จังหวัดนราธิวาส และรัฐกลันตันในประเทศมาเลเซีย

ในเรื่องของระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นตากใบ นั้น ชัยเลิศกิจประเสริฐ ซึ่งทำวิจัยเรื่อง "A Tonal Comparison of Tai Dialects : Tak Bai Group" เมื่อปี ค.ศ. 1985 กล่าวว่า จากการศึกษาสีลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ และ ระบบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทกลุ่มตากใบ จำนวน 54 ถิ่นในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส และ 3 หมู่บ้านในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียแล้ว พบว่ามีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงเหมือนกันทุกถิ่นแต่มีความแตกต่างของสีลักษณะในด้านการแยกเสียงและการรวมเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งทำให้สามารถแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทกลุ่มตากใบออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มย่อยที่ 1 แสดงการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมออกเป็น 2 ทาง (two-way split) และกลุ่มย่อยที่ 2 แสดงการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมออกเป็น 3 ทาง (three-way split) นอกจากนั้น จากการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นย่อยทั้งสอง

ของภาษาในกลุ่มตากใบกับระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาอื่น ๆ ในตระกูลภาษาไทย ในแง่ของการแยกเสียง และ รวมเสียงวรรณยุกต์แล้วพบว่าภาษาในกลุ่มตากใบ (ยกเว้นกลุ่มย่อยที่ 2) แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด แต่กลับคล้ายคลึงกับภาษาอื่น ๆ ในตระกูลภาษาไทยหลายภาษา

รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดที่ทำการวิจัย

1. จังหวัดปัตตานี

ก. ประวัติความเป็นมา

ปัตตานีเป็นดินแดนที่มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ตั้งจังหวัดปัตตานีเดิมเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นรัฐอิสระของชาวพุทธในพุทธศตวรรษที่ 7 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา รัฐกลันตันและตรังกานูในมาเลเซีย โดยปรากฏหลักฐานโบราณสถาน ที่บ้านบราแวง หรือบราวิน ต.ยะรัง อ.ยะรัง

อาณาจักรลังกาสุกะนี้มีฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเลในซีกโลกตะวันออกมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 8 และเสื่อมอำนาจไปในศตวรรษที่ 14 และ 15 โดยตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรศรีวิชัย และอาณาจักรมัชฌาปิต ต่อมาอาณาจักรมัชฌาปิตได้เสื่อมอำนาจลง อาณาจักรสุโขทัยจึงได้แผ่ขยายอำนาจลงมาครอบครองอาณาจักรลังกาสุกะ และอาณาจักรนี้ก็ได้ตกเป็นส่วนหนึ่งของไทยตลอดมา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองปัตตานีมีฐานะเป็นเมืองประเทศราชอยู่ภายใต้การปกครองของเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นหัวเมืองชั้นเอก มีอิสระในการปกครองตนเอง โดยต้องส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองอย่างละต้นเป็นบรรณาการให้ไทย 3 ปีครั้ง (ทวิศกดิ์ : 2516) แต่หากคราวใดที่กรุงศรีอยุธยาอ่อนแอ เมืองปัตตานีก็จะงดส่งเครื่องบรรณาการ อันแสดงถึงความกระด้างกระเดื่อง ทำให้ไทยต้องเตรียมทัพลงไปปราบจึงได้กลับมาเป็นของไทยตามเดิม

ครั้นกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า ใน พ.ศ. 2310 ปัตตานีได้ตั้งตัวเป็นอิสระจนกระทั่งถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จยกทัพมาปราบพม่าซึ่งยกมาตีหัวเมืองไทยในแหลมมลายูในปี พ.ศ. 2328 ในขณะที่เสด็จถึงเมืองสงขลาได้ทรงทราบว่าเมืองปัตตานีก่อการจลาจล พระองค์จึงได้เสด็จไปตีเมืองปัตตานีกลับคืนมารวมอยู่ในราชอาณาจักร และทรงตั้งเชื้อสายของเจ้าเมืองปัตตานีเดิมเป็นพระยาปัตตานี

เรียกว่า "ราชาบัตตानी" (ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา, 2503) ในการนี้กรมพระราชวังบวรฯ ได้นำปืนทองใหญ่มาจากปัตตานีกลับไปกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้จาริกนามว่า "พระยาตานี" ไว้กับกระบอกปืน ปัจจุบันนี้วางอยู่หน้ากระทรวงกลาโหม

ในพ.ศ. 2339 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบการปกครองอาณาจักรปัตตานี ออกเป็นบริเวณ 7 หัวเมืองคือ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง สายบุรี ระแงะ ยะลา และรามันห์ และแต่งตั้งข้าราชการซึ่งมีความสวามิภักดิ์เป็นเจ้าเมืองปกครองบังคับบัญชาทั้ง 7 หัวเมืองภายใต้การกำกับดูแลของเมืองสงขลา

ในปี พ.ศ. 2433 - 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการปกครองหัวเมืองจากระบบกินเมืองมาเป็นระบบเทศาภิบาล และในปี พ.ศ. 2439 ได้ตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชเป็นมณฑลแรกในภาคใต้ แล้วให้หัวเมืองทั้ง 7 ขึ้นตรงต่อข้าหลวงใหญ่มณฑลนครศรีธรรมราช

ในปี พ.ศ. 2449 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แยกหัวเมืองทั้ง 7 ออกจากมณฑลนครศรีธรรมราชมาตั้งเป็นมณฑลปัตตานี ประกอบด้วยเมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองยะลา และเมืองบางนรา พร้อมทั้งเปลี่ยนฐานะเมืองเป็นอำเภอ และจังหวัด และในปีพ.ศ. 2475 ได้ยุบเลิกมณฑลปัตตานี ด้วยเหตุผลภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ รัฐบาลจำเป็นต้องตัดทอนรายจ่าย ก็ได้โอนการปกครองบังคับบัญชาหัวเมือง ที่ขึ้นต่อมณฑลปัตตานี ไปขึ้นต่อมณฑลนครศรีธรรมราช และยุบเมืองสายบุรีไปรวมกับเมืองปัตตานีในคราวเดียวกันนี้ด้วย

เมื่อมีการเปลี่ยนการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย ในปีพ.ศ. 2475 รัฐบาลได้ปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดิน ได้ยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาล และจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ โดยให้จังหวัดเป็นหน่วยการปกครองในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ในการนี้ปัตตานีได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดปัตตานี เมืองสายบุรี ยะหริ่ง หนองจิก ถูกลดฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดปัตตานี เมืองยะลา และ เมืองบางนรา ได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดยะลา และนราธิวาสตามลำดับ

ข. สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งอยู่ฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกของภาคใต้ติดอ่าวไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 06 องศา 35 ลิปดา ถึง 06

องศา 52 ลิบดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 01 ลิบดา ถึง 101 องศา 45 ลิบดาตะวันออกและเป็นจังหวัดเดียวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่มีพรมแดนทางบกติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 1,100 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ จดอ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา และเขตอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ทิศตะวันออก จดอ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อเขตอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

2) ขนาด

มีเนื้อที่ประมาณ 1,940,357 ตร.กม. หรือ 1,212,723 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27 ของภาค และร้อยละ 0.4 ของประเทศ เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กเป็นอันดับ 2 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดภูเก็ต อำเภอระนองมีเนื้อที่มากที่สุด คือ 316,314 ตร.กม. และกิ่งอำเภอไม้แก่น มีเนื้อที่น้อยที่สุด คือ 55,201 ตร.กม.

3) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดปัตตานีมีลักษณะพื้นที่แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล ได้แก่ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาว ลักษณะชายฝั่งทะเลมีการทับถมพอกพูนอยู่ตลอดเวลา พื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเข้าไปเป็นที่ราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10-30 กม. ระดับความลาดชัน 2 %

(2) พื้นที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด อยู่บริเวณส่วนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ที่ดินมีความเหมาะสมทางการเกษตรกรรมรวมทั้งมีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน

(3) พื้นที่ภูเขา เป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอระนองทางทิศตะวันออกของ อ.สายบุรี และทางตอนใต้ของกิ่งอ.กะพ้อ ซึ่งเทือกเขานี้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาคีรี

4) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดปัตตานี อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับพื้นที่ของปัตตานีอยู่ติดชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย และมีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน อากาศจึงอบอุ่นตลอดปี

ฤดูกาลมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม และฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม
อุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับอุณหภูมิระหว่าง 25.5 ถึง 28 องศาเซลเซียส

ค. เขตการปกครอง

จังหวัดปัตตานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ 112 ตำบล 595 หมู่บ้าน 2 เทศบาล และ 8 สุขาภิบาล

ง. ประชากร

จังหวัดปัตตานี มีประชากรรวมทั้งสิ้น 550,765 คน เป็นชาย 270,695 คน เป็นหญิง 280,070 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 76.95 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 21.79 นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 0.69 และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.57

(ปัตตานี, สำนักงานจังหวัด 2536)

จ. ภาษา

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยพบว่าในจังหวัดปัตตานี มีภาษาที่ประชากรใช้ในการติดต่อสื่อสารกันอยู่ 3 ภาษา คือ ภาษามลายูถิ่น ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบ

ภาษามลายูถิ่นจะใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีจำนวนเกือบร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด โดยใช้กันอย่างกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปจะใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัด เช่น ในอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอหนองจิก และกิ่งอำเภอแม่ลาน เป็นต้น ส่วนภาษาไทยถิ่นตากใบจะใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยพุทธจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาศัยอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด เช่น ในอำเภอปะนาเระ อำเภอสาบบุรี และกิ่งอำเภอไม้แก่น เป็นต้น

2. จังหวัดนราธิวาส

ก. ประวัติความเป็นมา

นราธิวาส เดิมชื่อว่า "มะนาลอ" เป็นหมู่บ้านขึ้นอยู่กับเมืองสาบบุรี ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโอนไปขึ้นกับเมืองระแงะซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในการปกครอง 7 หัวเมืองของเมืองปัตตานี

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราช

ดำเนินมาเขียนเขียนราชอาณาจักรใต้ และทรงมีพระราชดำริให้ย้ายศาลาว่าการเมือง
ระแงะ มาตั้งอยู่ที่บ้านมะนาลอ และได้พระราชทานชื่อเมืองว่า "นราธิวาส" มี
ความหมายว่า "ที่อยู่ของคนดี"

ข. สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

เป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมมลายู
ระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 1,149 กิโลเมตร และทางรถไฟ
1,116 กิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จดจังหวัดปัตตานี และอำเภอไทย
ทิศตะวันออก	จดอำเภอไทยและประเทศมาเลเซีย
ทิศใต้	จดประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดยะลา

2) ขนาด

มีเนื้อที่ประมาณ 4,475,430 ตร.กม. หรือ 2,797,143 ไร่

3) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดนราธิวาส มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขาประมาณ
2/3 ของพื้นที่ทั้งหมดมีภูเขาหนาแน่นแถบทิศตะวันตกเฉียงใต้จดเทือกเขาสันกาลาคีรี
ซึ่งเป็นแนวกันพรมแดนไทย-มาเลเซีย ลักษณะของพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปสู่
ทิศตะวันออก พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณติดกับอำเภอไทย

4) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดนราธิวาสมีสภาพอากาศเป็นแบบร้อนชื้น เหมือนกับจังหวัด
ทางภาคใต้ของประเทศไทย มีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน มีอุณหภูมิโดย
เฉลี่ย 26-28 องศาเซลเซียส

ค. เขตการปกครอง

จังหวัดนราธิวาส แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 1 กิ่ง
อำเภอ 77 ตำบล 501 หมู่บ้าน 2 เทศบาล และ 11 สุขาภิบาล

ง. ประชากร

จังหวัดนราธิวาส มีประชากรรวมทั้งสิ้น 591,540 คน เป็นชาย
293,720 คน เป็นหญิง 297,820 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ
82.1 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 17.3 นับถือศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.6

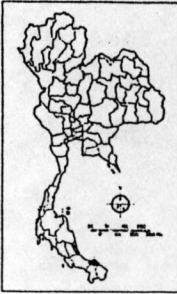
(นราธิวาส, สำนักงานจังหวัด 2537)

จ. ภาษา

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยพบว่าในจังหวัดนราธิวาส มีภาษาที่ประชากรใช้ในการติดต่อสื่อสารกันอยู่ 3 ภาษา คือ ภาษามลายูถิ่น ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบ

ภาษามลายูถิ่นจะใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด คุยใช้กันอย่างกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปจะใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยพุทธจำนวนหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัด เช่น ในอำเภอหรือเสาะ อำเภोजะแนะ เป็นต้น ส่วนภาษาไทยถิ่นตากใบจะใช้ติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด เช่น ในอำเภอตากใบ อำเภอสุโหงปาตี และอำเภอเมือง เป็นต้น

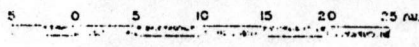
อำเภอไทย

ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดปัตตานี

แผนที่จังหวัดปัตตานี (31)

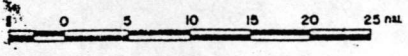

- สัญลักษณ์เขตเทศบาลเมืองปัตตานี
- 01. อ. ตะบอง
 - 02. อ. ตะบอง
 - 03. อ. ตะบอง
 - 04. อ. ตะบอง
 - 05. อ. ตะบอง
 - 06. อ. ตะบอง
 - 07. อ. ตะบอง
 - 08. อ. ตะบอง
 - 09. อ. ตะบอง
 - 10. อ. ตะบอง

- สัญลักษณ์เขตเทศบาลเมืองปัตตานี
- 11. อ. ตะบอง
 - 12. อ. ตะบอง
 - 13. อ. ตะบอง
 - 14. อ. ตะบอง
 - 15. อ. ตะบอง
 - 16. อ. ตะบอง
 - 17. อ. ตะบอง

แผนที่จังหวัดนครราชสีมา (25)

คำนวณโดยกรมแผนที่ทหารบก
 ๐๑ ค.บางมด
 ๐๒ ค.บางอ้อ
 ๐๕ ค.สุรนารี
 คำนวณโดยกรมแผนที่ทหารบก
 ๐๑ ค.สุรนารี-๓๓